H. Poeze

Korte Signaleringsen

In: Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde, Rituals and Socio-Cosmic Order in Eastern Indonesian Societies; Part I Nusa Tenggara Timur 145 (1989), no: 1, Leiden, 188-194

This PDF-file was downloaded from <http://www.kitlv-journals.nl>

KORTE SIGNALERINGEN

HARRY A. POEZE

P. C. van der Plank, *Multatuli-literatuur 1948-1977; Lijst der geschriften van en over Eduard Douwes Dekker*. Amsterdam: Huis aan de Drie-Grachten, 1987, 319 pp. ISBN 90.6388.072.3 (gebonden), 90.6388.122.3 (ingenaaid). Prijs f 125,— (gebonden), f 60,— (ingenaaid).

Hendrik Kraemer, *Bibliografie en archief*; Een uitgave ter gelegenheid van het 100e geboortejaar van prof. dr. H. Kraemer samengesteld door drs. Retnowinarti, drs. M. van der Meij-Tolsma en drs. Th. C. van der Meij onder leiding van drs. M. Dirkzwager met een inleiding van prof. dr. M. R. Spindler. Leiden/Utrecht: Interuniversitair Instituut voor Missiologie en Oecumenica, 1988, IV + 100 pp. ISBN 90.6495.163.2. Prijs f 15,50 (te bestellen bij Protestantse Stichting tot Bevordering van het Bibliotheekwezen, Parkweg 20a, 2271 AJ Voorburg).

Louis Zweers, *Sumatra; Koloniale, koelies en krijgers*. Houten: Fibula, 1988, 160 pp. Prijs f 59,50.

Fons Grasveld (red.), *Tanah sabrang; Land aan de overkant; Landbouw-kolonisatie en wayang in een film van Mannus Franken*. Amsterdam: Mannus Franken Stichting (in samenwerking met Koninklijk Instituut voor de Tropen, Amsterdam en Nederlands Filminstituut, Hilversum), 1988, 103 pp. ISBN 90.6832.216.9. Prijs f 24,50.

Mars et Historia; *Vierde lustrumnummer van de Nederlandse Vereniging ter Beoefening van de Militaire Historie*; 20e jaargang nummer 5, september/oktober 1986, 224 pp. (Te bestellen bij Redactie Mars et Historia, Mgr. Bekkerslaan 151, 2286 CE Rijswijk.)

O.G. Ward met medewerking van W. J. A. M. de Kock, M. Onnen en R. van Wijngaarden, *De Militaire Luchtvaart van het KNIL in de na-oorlogse jaren 1945-1950*. Houten: Van Holkema en Warendorf, 1988, xi + 382 pp. ISBN 90.269.4410.1. Prijs f 65,—.

Bart van der Klaauw en Bart M. Rijnhout, *De militaire luchtvaart in Nederlands-Indië 1914-1949*. Amsterdam: De Bataafsche Leeuw, 1987, 96 pp. ISBN 90.6707.099.8. Prijs f 29,95.

W. H. J. Elias, *De Japanse bezetting van Nederlands-Indië; Een ooggetuigenverslag*. Amsterdam: Teleboek, 1988, 244 pp. ISBN 90.6122.6597. Prijs f 19,90.

H. Daalder en N. Cramer (red.), *Willem Drees*. Houten: De Haan, 1988, 224 pp. ISBN 90.269.4391.1. Prijs f 45,—.

Frits Staal, *Een wijsgeer in het Oosten; Op reis door Java en Kalimantan*. Amsterdam: Meulenhoff, 1988, 119 pp. ISBN 90.290.9776.0. Prijs f 24,50.

D. A. Visker, *Indische familienamen II; Leidraad voor praktische genealogie van de Indische Nederlanders*. Den Haag: Moesson, 1988, 126 pp. ISBN 90.70301.52.0. Prijs f 28,50.

In 1948 verscheen A. J. de Mare's bibliografie van literatuur van en over Multatuli. Een werkstuk met vele gebreken: incompleet, lastig te hanteren en met nogal wat fouten. De langverwachte aanvulling door Van der Plank is in alle opzichten superieur: een heldere verantwoording, een overzichtelijker opsomming, een veel completer overzicht, een aanduiding van de aard van de inhoud van de opgenomen secundaire literatuur, een uitgebreid register en een fraaie typografie en presentatie. Van der Plank rangschikt 1232 titels, in de toelichtingen echter staan nog honderden Multatuliana vermeld (vooral besprekingen en nieuwsberichten). Indonesische vertalingen en artikelen zijn ruimschoots vertegenwoordigd. Voor de Multatuli-studie, waarvoor nog jarenlang stof tot onderzoek en reflectie aanwezig is, is een belangrijk instrument aangereikt. Het wachten is nu op een aan Van der Planks overzicht evenwaardige vervanger van De Mare en op een bijgewerkt overzicht tot 1988, dat hopelijk niet tien jaar na dato verschijnt.

Hendrik Kraemer (1888-1965) speelde een zeer belangrijke rol in de Nederlandse protestantse kerk. Na zijn promotie in de Indonesische talen (1921) werkte hij tot 1935 voor het Nederlandsch Bijbel Genootschap in Indonesië. Hij zette zich daarbij in voor de vorming van zelfstandige inheemse kerken. In 1937 werd hij hoogleraar in Leiden en wijdde hij zich vooral aan algemene zendingsvraagstukken en, toen hij directeur werd aan het Oecumenisch Instituut van de Wereldraad van Kerken (1947), aan oecumenische problemen. Zijn aandacht voor taal, cultuur en zending in Indonesië bleef echter onverminderd aanwezig. Dat bewijzen de 481 publikaties die in de bibliografie zijn opgenomen. Zijn wijde belangstellingssfeer en zijn voor die tijd en het milieu opvallende, positieve houding ten aanzien van de religieuze, maar ook de politieke emancipatie van de Indonesiërs, blijken hieruit. Datzelfde geldt voor de inventarislijst van zijn archief, zoals aanwezig in het Hendrik-Kraemer-Instituut in Oegstgeest. Kraemer heeft veel bewaard en zij die zending, politiek en cultuur van het koloniale Indië willen bestuderen zullen hier verrassend materiaal kunnen vinden. Vooral over Bali is veel waardevols bewaard gebleven. Ook van de nu voor het eerst opgemaakte aparte lijst van stukken in Indonesische talen heeft veel op Bali betrekking. De bewaarde handschriften tonen ook dat Kraemer zijn taalkundige liefde niet verloochende. Jammer is het dat de samenstellers niet materiaal van Kraemer in andere archieven mede hebben geïnventariseerd. Het Kraemer-Instituut beheert nota bene zelf een aantal van deze collecties (Nederlandsche Zendingsvereniging, Samenwerkende Zendings-Corporaties). Tijdsdruk zal waarschijnlijk de reden voor het verzuim zijn. Het doet weinig af aan de waardering voor dit nuttige hulpmiddel.

Het fraai uitgegeven boek *Sumatra*, samengesteld door de kunsthistoricus Zweers, beschrijft het werk van een twintigtal professionele fotografen op Sumatra in de periode 1870-1920. Vanzelfsprekend wordt dit geïllustreerd met een groot aantal foto's van deze pionier-fotografen. Zweers verschaft de schaarse biografische gegevens van de fotografen en wijdt daarna hoofdstukken aan hun onderwerpkeuze: onderzoeksexpedities,

waaraan fotografen werden toegevoegd, de Atjeh-oorlog, de grote (tabaks)ondernemingen in Oost-Sumatra, de afbeeldingen van exotische inheems en de portretten van Nederlandse koloniale waarbij telkens interessante, verhelderende informatie wordt verschaft. De opgenomen foto's zijn vaak buitengewoon fraai; het zouden er nog veel meer hebben mogen zijn. Zij zijn afkomstig uit de collecties van het Koninklijk Instituut voor de Tropen en het Prentenkabinet van de Leidse Universiteit. Het verbaast dat geen beroep is gedaan op de verzameling van het KITLV, waarvan de collectie ook de nodige passende foto's omvat. Het resultaat van Zweers' werk is een fraai kijkboek, maar ook een lofwaardige geschiedschrijving van de fotografie, met aandacht voor de sociale en culturele factoren die de fotografie in Indië in belangrijke mate bepaalden. Hij heeft daarmee voor het eerst voor een deel van Nederlandsch-Indië een fotogeschiedenis geschreven.

Mannus Franken (1899-1953) was in Nederland een belangrijk filmpionier. In 1935 vertrok hij naar Nederlandsch-Indië om bij de filmonderneming Java Pacific Film in dienst te treden. Hij maakte de eerste geheel in Indonesië geproduceerde speelfilm, 'Pareh, het lied van de rijst', waarin Soendanees dessabewoners alle rollen speelden. Hij vervaardigde daarna enkele jaren documentaires en kreeg in 1938 de opdracht van de Nederlandsch-Indische overheid 'Tanah sabrang' te maken, een propaganda-film om de Javaanse bevolking de voordelen van transmigratie duidelijk te maken en hen aan te moedigen zich te melden voor verhuizing van het dichtbevolkte Java naar het nog ruime Zuid-Sumatra. Franken maakte een geheel Javaans gesproken, tweeënhalfuur durende film, waarin hij op verrassende en geraffineerde wijze wajangverhaalmotieven gebruikt en aanpast voor zijn doeleinden. Ben Arps beschrijft in één hoofdstuk op zeer verhelderende wijze het gebruik van de wajang, met een hoofdrol voor de populaire clowns-dienaren Semar, Garèng en Petruk. Het grootste deel van het boek wordt ingenomen door het script van de voor Nederlandse consumptie verkorte versie van 'Tanah sabrang', waarbij Nederlandse en Javaanse tekst naast elkaar staan afgedrukt, en een beschrijving van de filmbeelden wordt gegeven. Vanzelfsprekend zijn talloze filmfoto's opgenomen. De film was op Java een enorm succes, gemeten aan het toeschouwersaantal. Meerdere duizenden kijkers per voorstelling was regel. De film bleek aan te spreken en te worden gewaardeerd. Franken publiceerde in 1946 een boek over zijn filmervaringen in Indië, 'Het land aan de overkant'. Hieruit is zonder verdere toelichting een aantal bladzijden overgenomen. De fragmenten zijn interessant, maar vragen om enige uitleg. Een korte biografie van Franken besluit dit fraai uitgegeven boek, dat evenals Zweers' boek over de fotohistorie van Sumatra, de vraag oproept naar een monografie van de Indische filmgeschiedenis, zowel over filmmakers als over film distributeurs en bioscopen.

Het lustrumnummer van *Mars et Historia* bevat 15 bijdragen, waarvan er twee over Indonesië handelen. O. G. Ward droeg een hoofdstuk bij van zijn hier signaleerde boek. C. A. Heshusius schreef het langste verhaal in de bundel, 'Onze 2.200 militaire doden en het ere-veld "Peutjoet" op Atjeh'

(pp. 95-136). De Atjehoorlog (1873-1913) was de bloedigste koloniale oorlog die het Nederlandsch-Indische leger uitvocht. Tweeduizend militairen sneuvelen, 8000 kwamen om door ziekte, 25000 man hulptroepen stierven. Aan Atjehse kant wordt het dodental geschat op 60 à 70000. Achter de 'geconcentreerde linie' in Koetaradja werden vanaf 1874 de doden begraven op de begraafplaats Peutoet. Op het grote terrein werden tenslotte ruim tweeduizend militairen te ruste gelegd. Fraaie grafmonumenten, een ereportaal met namen van gesneuvelden en regelmatige herdenkingen maakten Peutoet tot een belangrijk monument in koloniaaal Indië. Na de Japanse bezetting raakte Peutoet in verval. In 1970 nam de ex-KNIL-militair J. H. J. Brendgen het initiatief tot herstel. Een fonds werd opgericht, financiële steun verleend en met hulp van de Indonesische regering werd — nog juist op tijd — een nu met succes afgerond restauratieplan opgesteld. Heshusius, zelf actief in het Peutoetfonds, geeft een rijk geïllustreerd overzicht van de historie van Peutoet, dat ooit zelfs werd bediend met een lijkwagen op rails, van de eerste begrafenissen tot het huidige herstel als koloniaal monument en toeristische attractie.

In het tweede deel van de militaire geschiedschrijving van de militaire luchtvaart in Indonesië, tot stand gekomen in opdracht van de Koninklijke Luchtmacht, behandelt Ward de periode 1945-1950. De onverwachte capitulatie van Japan en de proclamatie van de Republiek Indonesië maakten een planmatige opbouw van de luchtmacht in Indonesië onmogelijk. In de uitgestrekte archipel met een vrijwel verwoeste infrastructuur werd van de luchtmacht, die met een tekort aan personeel kampte, die over te weinig en verouderde vliegtuigen beschikte en slechts enkele vliegvelden kon gebruiken, meteen grote inzet gevraagd bij bevoorrading en evacuatie. Al spoedig kwam hierbij de militaire inzet: ondersteuning van grondacties en verkenningen.

De auteur heeft in een bewonderenswaardig korte periode uit archieven, gepubliceerde bronnen en interviews een grote hoeveelheid materiaal bijeengebracht, waarmee een uitputtend overzicht wordt verschaft van alle luchtvaartzaken. Niet alleen de vliegacties, maar ook organisatie, dislocatie, vliegvelden, materieel, opleidingen en personeel (ook het ondersteunend grondpersoneel en vliegveldbewakingstroepen) worden behandeld. De grootscheepse inzet tijdens de Politie Acties, met als hoogtepunt de geslaagde para-aanval op het Djokjase vliegveld in december 1948, worden in aparte hoofdstukken behandeld. Het zeer verzorgd uitgegeven boek is overwegend een technisch, opsommend verslag; een standaard- en naslagwerk. In het algemeen beoordeelt de auteur de prestaties van de luchtmacht positief; van een kritiekloos boek is echter geen sprake. In enkele hoofdstukken wordt ingegaan op de algemene politieke ontwikkelingen, binnen welk kader de militaire acties plaatsvonden. In deze redelijk afgewogen overzichten komt toch de frustratie van de militair tegen het Engelse optreden vlak na de capitulatie en het onbegrip voor de Haagse politiek regelmatig om de hoek. Naar haar aard is deze geschiedschrijving bedoeld voor een kleine groep geïnteresseerde deskundigen. Dat geldt ook voor dit boek.

Voor een groter publiek dan Ward hebben Van der Klaauw en Rijnhout hun boek geschreven; een publiek overigens dat voor een groot deel uit luchtvaartenthousiasten zal bestaan. Grotendeels op basis van werken als die van Ward geven zij in kort bestek een overzicht van de militaire luchtvaart van het KNIL en van de Marine. Het begin, met als eerste vlieger in 1915 de latere legercommandant H. ter Poorten, was aarzelend. Slechts langzaam drong het besef van het belang van het luchtwapen door tot de hoogste militaire kringen. Toen het besef er was in de jaren dertig, was er geen geld. De pogingen de achterstanden vlak voor de Tweede Wereldoorlog nog in te halen slaagden niet, zodat een groot deel van de te kleine en verouderde luchtvloot tenonderging tegen Japan. Een deel week uit naar Australië en Ceylon. Van een wederopbouw na 1945 kwam door de chaos in Indonesië onvoldoende terecht. De auteurs doen van deze ontwikkelingen beknopt en deskundig verslag; veel opsommingen en technische gegevens zijn opgenomen, zoals onvermijdelijk schijnt te zijn bij dit soort boeken, alsmede vele plaatjes en doorsneetekeningen van de gebruikte vliegtuigen. Op beleidsachtergronden en politieke omstandigheden wordt nauwelijks ingegaan, en waar dat gebeurt zijn vraagtekens te plaatsen.

Indië onder Japanschen hiel beleefde in 1946 drie drukken. Dat was niet verwonderlijk. Het was het eerste in Nederland verschenen boek dat een uitvoerig en samenvattend overzicht wilde verschaffen van de Japanse bezetting van Java. De auteur, voor 1942 hoog ambtenaar op het Bataviase Departement van Financiën, baseerde zich daarbij op zijn eigen ervaringen en informatie van landgenoten. Hij beschrijft de Japanse aanval, de uitschakeling van de Europeanen die uitmondde in opsluiting in interneringskampen, het kampleven en de anti-westerse propaganda van Japan onder de Indonesiërs, waardoor de grondslag werd gelegd voor de proclamatie van de Indonesische Republiek. In 1946 was Elias' boek een belangrijke bron, waarin, helaas meestal zonder exacte tijds- en plaatsaanduiding, een redelijk afgewogen verslag van het lot van de Europese bevolkingsgroep werd gegeven. Het is nu achterhaald door veel beter gedocumenteerde historische verslagen (als van L. de Jong, D. van Velden, N. Beets). Het boek is incompleet, soms onjuist en door emoties gekleurd (bijv. wat betreft het Indonesische nationalisme) — alles verklaarbaar gelet op het verschijningsjaar. De zin van een fotografische herdruk met een gewijzigde titel — zonder enige inleiding of verantwoording — valt dan ook niet in te zien. Het boek kan slechts dienen als bron voor een aantal gegevens en stemmingen. Elias' verslag is ook geen persoonlijk relaas van ervaringen en gevoelens in het interneringskamp; als zodanig is een herdruk dus ook niet op zijn plaats.

In het jaar dat de sociaal-democraat dr. W. Drees, van 1945 tot 1958 minister en minister-president, honderd jaar werd wijdde de Leidse Universiteit een symposium aan hem. De daar gehouden voordrachten worden in uitgebreide vorm in de bundel *Willem Drees* gebundeld, aangevuld met herinneringen van collega-ministers en een ruime selectie caricaturen van Drees. J. Th. M. Bank schreef een van de vijf grotere stukken: 'Drees en de Indonesische revolutie' (pp. 109-136). In dit korte bestek geeft hij een

samenvattend en analyserend overzicht van Drees' bemoeienissen met de Indonesische dekolonisatie. Drees' rol is omstreden en heeft veel kritiek ondervonden. In de periode 1945-1949 was binnen zijn Partij van de Arbeid nauwelijks sprake van hartelijke instemming met zijn beleid, veel meer van verzet, en buiten zijn partij oogstte hij links noch rechts enige waardering. De geschiedschrijving had ook niet veel lof voor hem over. Bank komt tot een voorzichtig en zorgvuldig afgewogen positiever oordeel. Hij beschrijft Drees' optreden als de consistente toepassing van een aantal vaste overtuigingen. Drees voelde zich moreel verantwoordelijk voor het gehalte van de onafhankelijke staat die als resultaat van het door hem voorgestane ontvoogdingsproces zou ontstaan. Voor zo'n resultaat was hij bereid tot militaire actie. Ook was hij realist in die zin dat hij niet buiten de grenzen van de in Nederland vereiste coalitiepolitiek wenste te treden; een coalitie waaraan de sociaal-democraten voor het eerst volwaardig deelnamen. Daarnaast beseftte hij ook de doorslaggevende rol van de Verenigde Staten in de bepaling van de afloop van het conflict. Getoetst aan deze uitgangspunten heeft Drees een vaste koers gevaren in het zo ingewikkelde dekolonisatieverloop. Toen de katholieke coalitiepartner van die koers wilde afwijken was tweemaal de dreiging met een kabinetscrisis nodig. Het doorzetten van de ruimhartiger PvdA-uitgangspunten ten koste van de coalitie paste daarin ook niet; in dat opzicht bleef Drees de bekwaame politicus van het haalbare. In boeiende speculaties over hoe het verloop van de dekolonisatie zou zijn geweest, als Drees een andere koers had gekozen, begeeft Bank zich niet. In dat opzicht is zijn bijdrage aan de bundel even nuchter en realistisch als Drees' politieke koers.

Frits Staal, hoogleraar filosofie en Zuidaziatische talen aan de University of California in Berkeley, maakte begin 1988 een reis door Indonesië. Zijn daar bijgehouden dagboek bewerkte hij tot een aantal beschouwingen. Hij doet daarin verslag van zijn bezoeken aan de Borobodur, het tantrisch heiligdom Sukuh bij Solo, de geïsoleerde Hindoe-volksgroep in het Tenggergebergte en de Ngaju-Dajaks in Borneo. Wat betreft Borobodur en Sukuh mengt hij zich in de discussie over functie en doel van deze monumenten. Bij Tenggeren en Dajaks zijn het de religieuze rituelen die hem interesseren. Hij constateert dat het Hindoeïsme en de Kaharingan van de Dajaks zich aanpassen aan het Indonesisch ministerie van godsdiensten, dat een heilig boek als religieuze norm stelt. De tekst van een lezing, 'De godsdiensten van het oosten zijn niet oosters en ook geen godsdienst', is eveneens in het boekje opgenomen. Staal doet op luchthartige en ironische toon verslag. Soms treedt hij zeer in detail, elders staan vergaande generalisaties; hij trekt vaak prikkelende conclusies. Van de hier gerapporteerde bevindingen, gebaseerd op zijn kennis van Hindoeïsme en Boeddhisme, zal hij waarschijnlijk wel in wetenschappelijke publikaties verslag doen. Tot dan is dit een smakelijke voorproef.

D. A. Visker nam in 1972 het initiatief tot het oprichten van het Indisch Familie Archief (IFA), dat inmiddels door onvermoeibaar particulier initiatief is uitgegroeid tot een unieke collectie van gegevens over de twaalfduizend families van Nederlandse afkomst die ooit in Nederlandsch-Indië

vertoefden. In 1983 gaf Moesson het niet meer verkrijgbare eerste deel van *Indische familienamen* uit. De daarin opgenomen lijst van 6000 familienamen, met korte aanduiding van in het IFA aanwezige gegevens daarover, is in deel II verdubbeld, waarmee dan vrijwel alle Indische families zijn opgenomen. Deze lijst beslaat de helft van het boek; de rest bevat een uitleg over het functioneren van het IFA en een opsomming met toelichting en aanwijzingen van de bronnen waar gegevens over Indische families zijn te vinden. Het is jammer dat het zeer aardige gedeelte over Indische namen en hun oorsprong in deel I niet is herdrukt in deel II. Zo resteert dit boek als verslag en inventaris van het indrukwekkende werk om de genealogische geschiedenis van de Nederlanders in de Indische kolonie vast te leggen.

OTHER PUBLICATIONS RECEIVED

Alvarsson, Jan-Åke, 1988, *The Mataco of the Gran Chaco: An ethnographic account of change and continuity in Mataco socio-economic organization*, Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. [Uppsala Studies in Cultural Anthropology 11.]

Appell, G. N., and T. N. Madan (eds), 1988, *Choice and morality in anthropological perspective; Essays in honor of Derek Freeman*, Albany: State University of New York Press.

Baalen, C. J. van, 1986, *Glossematica; Een glossematica van het proto-Austronesisch: Fonemen en foneemcombinaties*, Waalwijk: Stichting Uitgeverij Kollektief Waalwijk.

Burke, P., and Roy Porter (eds), 1987, *The social history of language*, Cambridge: Cambridge University Press. [Cambridge Studies in Oral and Literate Culture 12.]

Cohen, A. P., 1987, *Whalsay; Symbol, segment and boundary in a Shetland Island community*, Manchester: Manchester University Press.

Coopmans, P., and A. Hulk (eds), 1988, *Linguistics in the Netherlands*, Dordrecht: Foris Publications. [AVT Publications 4.]

Cottaar, A., and W. Willems, 1986, *Onderzoek minderheden in opdracht van de rijksoverheid. Samenvatting van verslagen van 21 onderzoeksprojecten met betrekking tot minderheden en een korte bibliografie van publikaties over onderzoek minderheden uitgevoerd in opdracht van, of (mede-)gesubsidieerd door de rijksoverheid*, 's-Gravenhage: ACOM, Min. van Binnenlandse Zaken, Min. van WVC.

Désveaux, E., 1988, *Sous le signe de l'ours; Mythes et temporalité chez les Ojibwa septentrionaux*, Paris: Fondation de la Maison des Sciences de l'Homme.

February, V., 1988, *And bid him sing; Essays in literature and cultural domination*, London and New York: Kegan Paul International.

Fenton, A., and J. Myrdal (eds), 1988, *Food and drink and travelling accessories; Essays in honour of Gösta Berg*, Edinburgh: John Donald Publishers Ltd.

Förster, T., 1987, *Glänzend wie Gold; Gelbguss bei den Senufo, Elfenbeinküste*, Berlin: Reimer Verlag.

Gareis, I., 1987, *Religiöse Spezialisten des zentralen Andengebietes zur Zeit der Inka und während der spanischen Kolonialherrschaft*, Hohenschäftlarn: Klaus Renner Verlag.

Håkansson, Th., 1988, *Bridewealth, women and land; Social change among the Gusii of Kenya*, Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. [Uppsala Studies in Cultural Anthropology 10.]

d'Hertefelt, M., and D. de Lame, 1987, *Société, culture et histoire du Rwanda. Encyclopédie bibliographique 1863-1980/87, Tome I A-L, Tome II M-Z*, Tervuren (Belgium): Koninklijk Museum voor Midden-Afrika.

Hildebrandt, H.J., 1988, *Johann Jakob Bachofen; Die Primär- und Sekundärliteratur, mit einem Anhang zum gegenwärtigen Stand der Matriarchatsfrage*, Aachen: Herodot. [Bibliographica Antropologica 1.]

Hirschberg, W., 1988, *Neues Wörterbuch der Völkerkunde*, Berlin: Dietrich Reimer Verlag. [Ethnologische Paperbacks.]

Hissink, K., and A. Hahn, 1988, *Chama-Indianer; Daten zur Kulturschichte*, Stuttgart: Franz Steiner Verlag Wiesbaden GmbH.

Hornborg, A., 1988, *Dualism and hierarchy in Lowland South America: Trajectories of indigenous social organization*, Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. [Uppsala Studies in Cultural Anthropology 9.]

James, W., 1988, *The Listening Ebony; Moral knowledge, religion and power among the Uduk of Sudan*, Oxford: Clarendon Press.

Junge, P., 1987, *Ethnologische Zeitschriften: Deutschland, Österreich und Schweiz*, Berlin: Dietrich Reimer Verlag. [Skripten zur Ethnologie, Band 2.]

Kathirithamby-Wells, J. (ed.), 1986, *Thomas Barnes' expedition to Kerinci in 1818*, Canterbury: Centre of South East Asian Studies, University of Kent and Canterbury. [Occasional Paper No. 7.]

Kirchberger, G., 1986, *Neue Dienste und Gemeindestrukturen in der katholischen Kirche Indonesiens*, Nettetal: Steyler Verlag.

Lévy Zumwalt, R., 1988, *The enigma of Arnold van Gennep (1873-1957): Master of French folklore and hermit of Bourg-la-Reine*, Helsinki: Academia Scientiarum Fennica. [FF Communications No. 241.]

Mayal, D., 1988, *Gypsy-travellers in nineteenth-century society*, Cambridge: Cambridge University Press.

Nas, P. J. M., and F. van den Eerenbeemt, 1987, *Levensstijlen; Resultaten van een Leids onderzoeksprogramma*, Leiden: Instituut voor Culturele Anthropologie en Sociologie der Niet-Westerse Volken. [ICA publikatie 79.]

Nelson, R., 1987, *The making and unmaking of an evangelical mind; The case of Edward Carnell*, Cambridge: Cambridge University Press.

Neusner, J., W. S. Green, and E. S. Frerichs (eds), 1987, *Judaisms and their Messiahs at the turn of the Christian era*, Cambridge: Cambridge University Press.

Oppitz, M., 1988, *Frau für Fron; Die Dreierallianz bei den Magar West-Nepals*, Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.

Padron, F. M., 1987, *Historia de unas relaciones dificiles (EEUU-America Española)*, Sevilla: Publicaciones de la Universidad de Sevilla, Manuales Universitarios.

Peacock, J. L., 1986, *The anthropological lens: Harsh light, soft focus*, Cambridge: Cambridge University Press.

Pfluger, W., 1988, *Ronga; Ein Beispiel politischer Organisation als System der Komplementarität*, Stuttgart: Franz Steiner Verlag Wiesbaden GmbH. [Arbeiten aus dem Seminar für Völkerkunde der Johann Wolfgang Goethe-Universität, Band 18.]

Quik, H. G., 1988, *Thuisgekomen in Nederland; Indische Nederlanders en gerepatrieerden in de wetten voor oorlogsgetroffenen*, Voorburg: Stichting Documentatie Centrum Pelita. [Nederlands Indische Documentatiereeks 1.]

Roelandt, Th., and J. Veenman, 1987, *Minderheden in Nederland; Achtergrondstudie 1987 bij het rapportagesysteem. Toegankelijkheid en evenredigheid*, Rotterdam: ISEO.

Sarma, D. S., 1987, *Ramayana; De Prins van Ayodhya*, Deventer: Ankh-Hermes bv.

Sharp, H. S., 1988, *The transformation of Bigfoot; Maleness, power and belief among Chipewyan*, Washington: Smithsonian Institution Press.

Sherzer, J., and A. C. Woodbury, 1987, *Native American discourse: Poetics and rhetoric*, Cambridge: Cambridge University Press. [Cambridge Studies in Oral and Literate Culture No. 13.]

Sibeth, Achim, et al., s.d., *Das Sparschwein unter dem Reisfeld; Java zwischen Gestern und Heute*, Frankfurt: Dezernat für Kultur und Freizeit. [Roter Faden zum Ausstellung, Band 10.]

Southall, A., P. J. M. Nas and G. Ansari (eds), 1985, *City and society; Studies in urban ethnicity, life-style and class*, Leiden: Institute of Cultural and Social Studies. [Leiden Development Studies no. 7.]

Sponberg, A., and H. Hardacre (eds), 1988, *Maitreya; The future Buddha*, Cambridge: Cambridge University Press.

Tedlock, B. (ed.), 1987, *Dreaming; Anthropological and psychological interpretations*, Cambridge: Cambridge University Press. [School of American Research Advanced Seminar Series.]

Waardenburg, J. D. J., 1987, *Dilemma's in de studie van de levende islam*, Assen/Maastricht: Van Gorcum.

Welter, V., 1988, *Verwandtschaftsterminologie und Sozialorganisation; Einige ethnosozilogische interpretationen der Crow/Omaha-Systeme*, Emsdetten: Verlag Andreas Gehling. [Ethnos.]

Whiteley, P. M., 1988, *Deliberate acts; Changing Hopi culture through the Oraibi split*, Tucson: The University of Arizona Press.

KONINKLIJK INSTITUUT VOOR TAAL-, LAND- EN VOLKENKUNDE

Recent Publications:

Verhandelingen 135

E. DOUGLAS LEWIS

PEOPLE OF THE SOURCE

The social and ceremonial order of Tana Wai Brama on Flores

People of the Source is the first ethnographic account of the Ata Tana 'Ai, who inhabit the mountains of eastern Flores in Indonesia. Drawing on five years of anthropological fieldwork on Flores since 1977, this volume focuses on the social and ritual order of Tana Wai Brama.

The book is more than the ethnography of a previously undocumented society. Starting with stories of their origins as recounted by ritual specialists, the author proceeds to present features of Tana 'Ai society that are variations on patterns common throughout eastern Indonesia: the quest for origins, the delegation of authority, and the use of dual categories. Lewis's study is thus significant from a comparative point of view.

Dr. Lewis is a lecturer in anthropology at the University of Melbourne.

1988, xx + 370 pp. ISBN 90.6765.448.5 f 40.—
Members' price f 24.—

Translation Series 22

M.A.P. MEILINK-ROELOFSZ, M.E. VAN OPSTALL and G.J. SCHUTTE (eds)

DUTCH AUTORS ON ASIAN HISTORY

A selection of Dutch historiography on the Verenigde Oostindische Compagnie

This volume presents English translations of 15 essays written by Dutch Scholars between 1850 and 1950 on Dutch expansion and colonization in Asia before 1800, during the period of the Verenigde Oostindische Compagnie (VOC). The work of these early historians has not lost its importance; their studies supply valuable data and offer lively descriptions that have not been superseded by modern research results. A major aim in the selection of the essays was to shed light on two rather neglected areas: VOC activities outside the Indonesian archipelago and Dutch relations with other European colonial powers. An extensive historiographical survey by G.J. Schutte and a biographical sketch of each author establish the place of these authors and their work in the Dutch historiographical tradition.

Included are essays by R.C. Bakhuizen van den Brink, P.A. Leupe, H.T. Colenbrander, J. de Hullu, F. de Haan, F.W. Stapel, W.Ph. Coolhaas, W. Fruin-Mees, J.E. Heeres, J. van Kan, I.J. Brugmans, P.H. Pott, J. Keuning, H. Terpstra and M.A.P. Meilink-Roelofs.

1988, viii + 499 pp. ISBN 90.6765.446.9 f 75.—
Members' price f 45.—